

Розділ 3. ШЛЯХИ І ЗАСОБИ СТАНОВЛЕННЯ Й ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.016:787

© 2014

Андрейко О.І.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНО-АКСІОЛОГІЧНОГО ОСЯГНЕННЯ СКРИПКОВОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглядається проблема формування одного із важливих компонентів становлення виконавської культури скрипаля виконавської аксіологічної рефлексії, що зумовило автора до розробки аналітико-аксіологічного методичного комплексу скрипаля, який спрямовується на розвиток ціннісно-креативної особистісно-фахової виконавської системи і містить ряд блоків, до яких, зокрема, відносяться блок методів аксіологічного аналізу системи власних виконавсько-ціннісних потенціалів скрипаля та блок методів оцінно-порівняльного осягнення виконавського мистецтва.

Ключові слова: виконавська аксіологічна рефлексія, оцінно-порівняльний виконавський аналіз.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У статті розглядається проблема розробки методики рефлексивно-аксіологічного осягнення скрипкового мистецтва у контексті засвоєння методики навчання гри на скрипці, а також у процесі надбання навичок інтерпретації змісту музичного твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Важливого значення у мистецькій, зокрема музичній освіті, набувають процеси спрямованості навчання на особистісно розвиваючу освіту культурологічного типу як середовище, в якому відбувається становлення самобутнього образу професіонала-особистості (О.Бодіна, Є.Бондаревська, І.Зязюн, О.Олексюк, О.Отіч, Г.Падалка, В.Шульгіна, О.Щолокова). З іншого боку, культура обумовлюється духовною своєрідністю особистості, її вибірковістю до цінностей освіти та виховання, власною позицією, авторським почерком [1]. За таких умов формування виконавської культури майбутнього музиканта у вищій школі визначається як індивідуальний процес та результат спрямованого усвідомленого виявлення можливостей розвитку «Я-професійного» у фаховій діяльності шляхом рефлексивно-творчих умінь на основі вільної, діалогічної взаємодії викладача, студента, культурно-освітнього середовища вузу [2].

Формулювання цілей статті... Стаття ставить за мету висвітлення аналітико-аксіологічного методичного комплексу скрипаля, що спрямовується на розвиток оцінно-аналітичної фахової системи скрипаля.

Виклад основного матеріалу дослідження... Рефлексивно-аксіологічне осягнення скрипкового мистецтва здійснюється на ґрунті формування аналітико-аксіологічного методичного комплексу скрипаля, що спрямовується на розвиток оцінно-аналітичної фахової системи скрипаля і містить два блоки методів.

Блок методів аксіологічного аналізу (самооцінки) системи власних виконавсько-ціннісних можливостей спрямовується на формування самооцінки виконавця-скрипаля як результату взаємозв'язку виконавського самопізнання та розвитку емоційно-оцінного самоствавлення і охоплює такі методи.

Метод художньо-ціннісного самоаналізу реальних художньо-творчих виконавських орієнтирів скрипаля визначає наявні естетичні музично-виконавські смаки, уподобання та оцінні судження притаманні студенту, що виявляються через схильності виконавця до добору певного стилю скрипкового репертуару, обрання особистісно-значущого виконавського ідеалу (персоналізований еталонний виконавець), стилю виконавської комунікації (сольна гра, ансамблеве музикування, участь в оркестрі), з метою визначення їх фахової доцільності для подальшого обрання напрямку виконавського розвитку та самовдосконалення в процесі навчання у вищих мистецьких навчальних закладах.

Метод технічно-ціннісного самоаналізу художньо-технічних пріоритетів виявляє самооцінку реальної системи домінуючих засобів художньо-технічної виразності та самооцінки володіння базисними методиками формування художніх і технічних умінь скрипаля. У процесі даного самоаналізу здійснюється самооцінка доцільності раціональної та художньої техніки у контексті пізнання базисних методик навчання гри на скрипці.

На ґрунті даної методики аксіологічного аналізу художньо-творчих та технічно-ціннісних пріоритетів здійснюється самооцінка художніх та технічних потенціалів скрипаля, визначається доцільність техніки та оцінюються її потенціальні креативні можливості взаємозв'язку з художньо-творчими завданнями інтерпретаційного процесу.

Блок методів оцінно-порівняльного осягнення виконавського мистецтва спрямовано на формування у студентів здатності до визначення художніх (змістових та формоутворювальних) цінностей музичного твору, аксіологічного зіставлення особистісних художніх переваг з об'єктивно значущими художніми цінностями, порівняння особистісно-значущого та загальноприйнятого в інтерпретації музики, особистісних виконавських цінностей із соціально актуальними естетичними орієнтирами розвитку музично-виконавського мистецтва.

Даний блок методів містить такі методи.

Метод ціннісного осягнення музичного твору, який включає:

1) визначення цінностей твору за формальними ознаками: аналіз логіко-конструктивної (композиційної) форми музичного твору, визначення її особливостей, нетиповостей і осмислення їх вартісності), звернення композитора до відповідного жанру твору, стилю композиторської техніки;

2) визначення цінностей твору за змістовними ознаками: визначення змістовних зв'язків тематичного матеріалу, визначення типу драматургії за домінантністю музичних образів, наявність агогічної, динамічної, тембральної побудови, характеристика архітектоники твору;

3) визначення цінностей композиторської новизни музичного твору включає визначення композиторської новизни у формі та змісті музичного твору (визначення особливостей музичного твору).

Важливим у надбанні оцінної методики є розробка методу варіативного оцінно-порівняльного виконавського аналізу. Розробляються два види варіативного оцінно-порівняльного виконавського аналізу міжособистісний (інтерперсональний) та інтраособистісний (внутрішньоособистісний, інтраперсональний).

Сутність методу *міжособистісного оцінно-порівняльного виконавського аналізу* полягає у здійсненні студентом порівняльних характеристик виконання одним із еталонних виконавців різностильових музичних творів. Наприклад, аналіз виконання Д.Ойстрахом Концертів В.Моцарта, Й.Брамса та Д.Шостаковича. Іншим варіантом множинного оцінно-порівняльного виконавського аналізу може бути виконання різними відомими виконавцями одного твору за вибором. Наприклад, виконання Концерту Я.Сібеліуса в інтерпретації Д.Ойстраха, М.-С.Муттер, В.Третьякова. При цьому студентам дається перелік критеріїв, за якими здійснюється даний аналіз, до якого входять: 1) емоційність; 2) змістовність; 3) технічність; 4) виконавське новаторство. Даний метод спонукає до розвитку ціннісно-особистісного виконавського самоаналізу та оцінної творчості виконавця, в ході яких напрацьовується, розвивається особистісне ставлення виконавця до еталонних інтерпретацій, поглиблюється пізнання змісту музичного твору через міжособистісне, варіативно-оцінне співставлення різноманітних тлумачень музичного твору. На ґрунті даного методу виявляються механізми екстеріоризації музично-виконавського процесу.

Змістом методу *оцінно-порівняльного внутрішньо особистісного інтраособистісного (інтраперсонального) виконавського аналізу* є аналіз та порівняння особистісно-значущого та загально-прийнятого в процесі інтерпретації художнього змісту музичного твору. Даний порівняльний метод здійснюється у процесі співставлення особистісно-ціннісних орієнтирів скрипаля відповідно до ціннісного осягнення музичного твору, ціннісно-порівняльного виконавського аналізу, та у процесі засвоєння теоретико-методичних засад осягнення виконавської майстерності скрипаля, досягнення індивідуально-художньої (художньо-стильової) техніки скрипаля і виявляє внутрішні інтеріоризовані механізми персоналізації музичного твору, наявність чи відсутність виконавської новизни.

Даний метод передбачає здійснення порівняльного оцінного аналізу власної інтерпретації музичного твору студента з еталонним виконанням того ж твору за критеріями поданими у методі міжособистісного оцінно-порівняльного виконавського аналізу.

Результатом ціннісно-порівняльного виконавського аналізу є визначення ціннісних ознак особистісно-значущої та художньо-значимої типів музично-виконавської інтерпретації.

Важливого значення у аксіологічній методиці розвитку оцінно-креативних можливостей займає з'ясування співвідношення раціонального та емоційного факторів даного процесу як виявлення характеристики самооцінки студента (адекватна, висока, низька). Саме з цією метою розробляються методи аналітико-аксіологічного методичного комплексу, які дозволяють досягнути подальшої гармонізації емоційно-ціннісних та когнітивно-ціннісних фахових можливостей студента.

Метод оцінно-ціннісного самоствавлення до результатів власної публічної діяльності спонукає до здійснення ціннісної характеристики комунікативно-артистичних умінь. Цей метод виявляє ціннісні та негативні риси артистичної характеристики студента, у відповідності до змісту та форм навчання і спрямовується на досягнення адекватної оцінки виконавцем публічного виступу на основі емоційно-оцінного самоаналізу власного виступу та його порівняння з оцінками педагога та слухачів. Даний метод є необхідним для особистісної гармонізації виконавця у подальшій підготовці у поточному, репетиційному, концертному та післяконцертному періодах виконавської діяльності, з метою врівноваження надмірної самокритики або самосхвалення, що порушують потенційний баланс розвитку самотворчості виконавця-скрипаля.

Таким чином, на ґрунті даної методики формується аксіологічна виконавська творчість скрипаля, яка необхідна для вибудови його творчої ціннісно-пріоритетної особистісно-фахової системи, що дозволяє визначити особистісні цінності скрипаля, виявити його ставлення до естетично-нормативних цінностей у навчальному процесі, а також з'ясувати основні напрямки для подальшої розбудови креативної проект-концепції розвитку майбутнього професіонала.

Визначення та розвиток ціннісно-креативної особистісно-фахової системи скрипаля є домінантною у навчальному процесі, оскільки саме від неї залежать подальші орієнтири розвитку майбутнього музиканта, його формування як носія духовних мистецьких цінностей. З цієї метою, він сам повинен пізнати та емоційно-ціннісно засвоїти їх для подальшої духовної трансляції суспільству засобами художньо-виконавської техніки скрипаля.

Висновки... Серед важливих завдань, які стоять перед педагогом у навчальному акме-процесі, є завдання формування особистості майбутнього творця-музиканта. Це вимагає від педагога уміння допомогти студентам усвідомити свою виконавську «Я-концепцію», свою цілісність виконавської особистості, її самоцінність, створити умови для вияву майбутніми виконавцями своєї неповторності, самоідентичності та в перспективі визначати творчо-регулятивні методи їх розвитку.

Література

1. Баренбойм Л.А. Музыкальная педагогика и исполнительство / Л.А.Баренбойм. – Л. : Музыка, 1974. – 336 с.
2. Падалка Г.М. Педагогика мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г.М.Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.

Андрейко О.И.

Методика формирования рефлексивно-аксиологического осмысления скрипичного искусства

В статье рассматривается проблема формирования одного из важных компонентов становления исполнительской культуры скрипача исполнительской аксиологической рефлексии, что обусловило разработку автором аналитико-аксиологического методического комплекса скрипача, который устремляется на развитие ценностно-креативной личностно-профессиональной исполнительской системы и состоит из ряда блоков, к которым, в частности, относятся блок методов аксиологического анализа системы исполнительско-ценностных потенциалов скрипача и блок методов оценно-сравнительного постижения исполнительского искусства.

Ключевые слова: исполнительская аксиологическая рефлексия, оценно-сравнительный исполнительский анализ.

Andrejko O.I.

Method of formation of reflex-axiological comprehension of violin art

Article focuses on problem of developing method of reflex-axiological comprehension of violin art in the context of mastering method of learning playing the violin as well as in process of obtaining interpretational skills of musical composition. In connection with this, article clarify analytically-axiological methodical complex of violinist, which is directed to the development of estimating-analytical professional system of violinist and consists of two methodical blocs.

Methodical bloc of axiological analysis (self-esteem) of system of personal performing – valuable abilities comprises the following methods.

Methodical bloc of artistic-valuable self-analysis of real artistic-creative performing guides of violinist determines available musical-performing tastes, preferences and evaluative judgments appropriate for a student, which reveal through propensities of performer for selection of certain style of violin repertoire, choice of personally – notional performing ideal personalized exemplary performer), style of performing communication (solo playing, ensemble performing ,taking part in orchestra), with purpose of determination of their professional expediency for further choice of direction of performing development and self-perfection in process of learning in highly-educational musical institutions. Method of technically-valuable self-analysis artistically – technical priorities demonstrates self-esteem of real system of predominant means of artistically – technical expression and self-esteem of possessing of basical methods which form artistic and technical abilities of violinist. During the process of such self-analysis self-esteem of expediency of rational and artistic technic changes in the context of cognition of basical methods of teaching playing the violin.

Methodical bloc of estimative- comparative comprehension of performing art is directed to help students to form ability to define artistic (content and form-building) values of musical composition, axiological comparison of private artistic benefits with objective notional artistic values, simile of private-meaning and conventional in interpretation of music, personal performing values with socially relevant aesthetic guides of development of musical-performing art.

Important in acquisition of estimating method is operation of method of protean estimative-comparative performing analysis, which consists of interpersonal and intrapersonal types of analysis of violin art.

Key words: performer axiological reflexion, estimative-comparative performing analysis.

Подано до редакції 30.03.2014.

УДК 378.147

© 2014

Драгієва Л.В.

ІНТЕРАКТИВНІ ШЛЯХИ І ЗАСОБИ ПРОДУКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті представлений огляд інтерактивних методів навчання та освітніх технологій, проаналізована проблема і практика формування мотивації педагогічних нововведень як одна з центральних у професійній діяльності викладача. Розглядаються можливості і практичне значення використання даних методів в системі вищої професійної освіти.

Визначено, що в інноваційній діяльності викладача вищого навчального закладу важливим є мотиваційний компонент, під яким розуміють сформованість системи мотивів, знань, умінь, навичок професійно і особистісно значущих якостей, компетенцій, необхідних для розробки та впровадження педагогічних інновацій.